

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres ref:

Vår ref:
202113478-2

Dato:
26.11.2021

HØRINGSSVAR - ELEKTRONISK KONTROLL VED BRUDD PÅ BESØKSFORBUD (OMVENDT VOLDSALARM)

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) viser til høringsbrev og notat av 06.09.2021 vedrørende forslag om enkelte endringer i straffeprosessloven og straffeloven. Det er her foreslått å utvide ordningen med omvendt voldsalarm (OVA), i første rekke slik at elektronisk kontroll kan ilegges av påtalemyndigheten ved brudd på besøksforbud. KDI slutter seg i det vesentligste til de endringsforslagene i høringsnotatet, men vil i det følgende kommentere de punkter i høringsnotatet hvor departementet har bedt om høringsinstansenes syn og innspill. Direktoratet har også redegjort for enkelte praktiske problemstillinger, som etterspurt i høringsnotatet, samt vurdert hvordan de foreslått endringer potensielt vil kunne påvirke kriminalomsorgens kapasitet ift. personal- og ressursbruk.

3.3 Elektronisk kontroll som varetektssurrogat

KDI støtter forslag om å benytte elektronisk kontroll som varetektssurrogat. KDI tillater seg i denne anledning til å vise til direktoratets hørings svar av 26.11.2020 vedrørende forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven, straffeprosessloven mv. av 01.09.2020. Videre vises det til vår rapport «Utvidelse av straffegjennomføring med elektronisk kontroll og bruk av digitale kontrolltiltak» kapittel 9 av 12.07.2021. KDI anmoder om at det videre arbeid med dette forslaget om mulig prioriteres.

6.1.2.1 Det foreligger overtredelse av ilagt besøksforbud

Når det gjelder hvilke handlinger som bør kvalifisere som overtredelse av et besøksforbud er KDI enige i at det bør stilles krav om en forsettlig overtredelse av besøksforbudet. Grov uaktsomhet bør også kunne vurderes da det må kunne forventes at personen har satt seg inn i hva forbudet gjelder.

6.1.2.2 Elektronisk kontroll er nødvendig og forholdsmessig

KDI mener at det vil bidra til en tydeligere regel dersom det inntas som et vilkår i straffeprosessloven § 222a at elektronisk kontroll bare skal ilegges når det anses nødvendig for å oppfylle formålet bak besøksforbudet. Som det er nevnt i høringsnotatet vil dette også være i

symmetri med bestemmelsen i straffeloven § 57. Det er videre et moment at det er viktig at lovgrunnlaget utformes slik at det er klart og forutsigbart.

6.1.2.4 Det foreligger tilstrekkelige rettsikkerhetsgarantier

KDI støtter forslaget om at personer som blir underlagt elektronisk kontroll bør få oppnevnt forsvarer ved begjæring om rettslig prøving. Det vises her til at man har rett til det ved besøksforbud i eget hjem etter straffeprosessloven § 222 a annet ledd, da dette innebærer en økt belastning. Ileggelse av elektronisk kontroll vil også måtte være å anse som en økt belastning, noe som taler for at det bør være en rett til forsvarer også ved disse sakene.

6.1.3 Elektronisk kontroll ved besøksforbud i særskilte tilfeller

KDI støtter forslaget om at det kan ilegges elektronisk kontroll ved besøksforbud i særskilte tilfeller, uten at det foreligger brudd. Imidlertid anbefales det at det må kun gjelde i særskilte tilfeller hvor det vurderes som nødvendig for å beskytte vedkommende som besøksforbudet skal beskytte. Det vil derfor være nærliggende å vurdere at det er i de sakene hvor det er snakk om alvorlige saker, hvor eventuelt pågrep og fengsling vil være et alternativ, men ikke aktuelt på tidspunktet hvor beskyttelsen er nødvendig.

6.2.1 Plikt til å medvirke

Det vises her til at illeggelse av besøksforbud kan innebære at vedkommende må pålegges å flytte, det vises også til omtale av fastsettelse av geografisk sone i høringsnotatets punkt 6.3. I denne anledning ønsker KDI å gjøre oppmerksom på en problemstilling som har oppstått ved ordningen med OVA. Konkret gjelder det de tilfeller hvor domfelte skal tilbakeføres til samfunnet etter gjennomført straff i fengsel og har behov for bistand fra sin kommune til å skaffe bolig. Når det ilegges forbudssone som omfatter kommunen hvor domfelte har opphold eller er folkeregistrert, har det oppstått store utfordringer i forhold til å få nødvendig bistand til å skaffe bolig. Vi har sett tilfeller der andre kommuner har gitt avslag på nødvendig bistand under henvisning til krav om botid. Dette er en utfordring som muligens ikke i like stor grad vil gjøre seg gjeldende ovenfor gruppen av personer som forslaget her vil omfatte, men KDI ønsker likevel å gjøre oppmerksom på problemstillingen.

Når det gjelder øvrige praktiske problemstillinger vil dette omtales i eget punkt senere i høringssvaret.

6.4 Tidsbegrensning

KDI støtter departementets forslag om tidsbegrensning slik det fremkommer i her.

7 Inkurier

KDI mener at bestemmelsene i straffeloven § 57 annet ledd og straffeprosessloven § 222 a annet ledd bør gjenspeile hvordan bestemmelsene praktiseres. Dette taler for at ordet «eller» bør strykes. KDI er av den oppfatning at dersom ordningen utvides etter forslagene som fremgår av høringsnotatet, så vil det også være viktig at bestemmelsene ikke åpner for tolkningstil.

Praktiske utfordringer

I høringsnotatet ber departementet om innspill på eventuelle praktiske problemstillinger som det kan være hensiktsmessig å avklare, jf. pkt. 6.2.1. KDI ønsker her å nevne et par problemstillinger som bør avklares, både i forhold elektronisk kontroll ved besøksforbud, samt ved ordningen med OVA slik den er i dag.

Det er behov for at det utarbeides en forskrift som nærmere regulerer forhold vedrørende OVA, men også elektronisk kontroll ved besøksforbud dersom forslagene blir vedtatt.

KDI ser videre at det er nødvendig med elektronisk merking av dommer med OVA. Manuelle varslingsrutiner slik det er i dag viser seg å være veldig sårbart.

Før eventuell ikrafttredelse av foreslått lovendringer må samarbeidsavtale mellom politiet og kriminalomsorgen i forbindelse med kontaktforbud med elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm) av 16.12.2014 gjennomgås og revideres. Alternativt må det utarbeides en separat samarbeidsavtale som omhandler elektronisk kontroll ved besøksforbud.

Konsekvenser for kriminalomsorgen

Forslagene som foreslås i høringsnotatet og kriminalomsorgens bistand ved elektronisk kontroll ved besøksforbud vil til en viss grad strekke seg utover kriminalomsorgens ordinære og tradisjonelle kjerneoppgaver. Personer som er underlagt elektronisk kontroll ved kontaktforbud er i all hovedsak straffedømte og får oppfølging av kriminalomsorgen. Det samme vil ikke nødvendigvis være tilfelle for den foreslåtte nye målgruppen med besøksforbud. Forslaget innebærer at kriminalomsorgen vil ha oppfølging og overvåking av personer som hverken er varetektsfengslet eller domfelte som gjennomfører straff i fengsel eller i samfunn, og som dermed faller utenfor kriminalomsorgens kjernemålgruppe.

I beregning av de økonomiske konsekvensene er det tatt høyde for at vil være behov for økning av personal og ressurser for å kunne ivareta håndteringen av de aktive sakene, samt bygge opp det administrative apparatet rundt ordningen. Dagens organisering som håndterer OVA-saker i kriminalomsorgen er ikke tilpasset den utvidelsen som skisseres i høringsnotatet, hverken når det gjelder stipulert antall saker med elektronisk kontroll ved besøksforbud, eller stipulert økning av personer som idømmes OVA.

Som det fremgår av høringsnotatet tildeles kriminalomsorgen 3,75 millioner for håndtering av 30 aktive saker, som tilsvarer 125.000 kroner i helårskostnader per plass. Det er i høringsnotatet anslått at antallet samtidige brukere for besøksforbud med elektronisk kontroll vil kunne variere fra 20 til 100. Dersom man legger grunn nevnte kostnadsberegning for OVA vil dette utgjøre mellom 2,5 millioner og 12,5 millioner kroner. KDI anslår at behovet ligger et sted mellom disse, og antar at det kan være hensiktsmessig å ta utgangspunkt i en situasjon med om lag 50 samtidige saker som utløser et ressursbehov til kriminalomsorgen på om lag 6,2 millioner kroner.

Dette kommer i tillegg til dagens 30 aktive saker med OVA, med dertil ressurstildeling på 3,75 millioner kroner.

Ved en ytterligere utvidelse av antall saker både for kontaktforbud og besøksforbud utover de anslåtte 30 og 50 saker, bør man vurdere tilsvarende endringer i ressurstildeling til kriminalomsorgen.

Kriminalomsorgen vil også påpeke at det vil være viktig at politiet også etablerer team i distriktene som er dedikerte til håndtering av OVA og elektronisk kontroll ved besøksforbud, for å sikre nødvendig og tilstrekkelig samarbeid mellom politiet og kriminalomsorgen i disse sakene. Ved elektronisk kontroll ved besøksforbud vil tidsrammen for på- og avlenking være kortere enn ved OVA, og det er viktig at logistikk og koordinering av saker gjennomføres effektivt og ikke stopper opp på bakgrunn av manglende ressurser eller koordinering mellom politiet og kriminalomsorgen.

Avslutningsvis ønsker KDI å kommentere betegnelsen «elektronisk kontroll». Kriminalomsorgen etablerte ordningen «straffegjennomføring med elektronisk kontroll» i 2008,

og vurderer at begrepet «elektronisk kontroll» i samfunnet generelt i all hovedsak knyttes til straffegjennomføring. KDI mener at det er viktig at det formidles et tydelig skille mellom de ulike ordningene, herunder formål og målgruppe, som knyttes til teknologien «elektronisk kontroll». Både *kontaktforbud med elektronisk kontroll* og *besøksforbud med elektronisk kontroll* bør derfor alltid benevnes med sitt fulle navn, eventuelt med forkortelser som skaper et tydelig skille til straffegjennomføring, eksempelvis OVA (omvendt voldsalarm) for begge løsningene.

KDI har forelagt høringsnotatet for OVA-sentralen i KDI da deres oppgaver vil kunne bli særlig påvirket av høringsforslaget. Deres hørings svar vedlegges i sin helhet.

Med hilsen

Jan-Erik Sandlie
assisterende direktør

Cecilie M. Ødegaard
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.